

Катеринчук Катерина Володимирівна, професор кафедри спеціально-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доктор юридичних наук, доцент;

Беспаль Ольга Леонідівна, доцент кафедри кримінального права та процесу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана», кандидат юридичних наук

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ

Анотація. В даній роботі піднімається питання важливості діяльності громадських об'єднань, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Разом з тим, незважаючи на відсутність майнового інтересу (як одного з принципів утворення і діяльності громадських об'єднань), в деяких випадках надання такої допомоги залишається поза межею можливостей багатьох осіб. Авторами висунуто пропозиції для усунення такої перепони в отриманні кваліфікованої допомоги.

Ключові слова: домашнє насильство, громадські об'єднання, діти, запобігання.

Annotation. In this work raises the issue of the importance of the activities of public associations that carry out activities in the field of preventing and combating domestic violence. However, despite the lack of property interest (as one of the principles of formation and operation of public associations), in some cases, the provision of such assistance remains beyond the capabilities of many people. The authors put forward proposals to eliminate such an obstacle to obtaining qualified assistance.

Keywords: domestic violence, public associations, children, prevention.

Роль інститутів громадянського суспільства, зокрема громадських об'єднань, у сфері запобігання домашньому насильству є надзвичайно великою. Чинне законодавство України (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству») серед інших суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема у виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам, називає й громадські об'єднання (далі – ГО) [1].

Закон України «Про громадські об'єднання» (далі – Закон) визначає громадські об'єднання як добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних,

соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. ГО за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка [2].

Метою ГО є захист прав та свобод людини та громадянина, які забезпечуються та охороняються національним та міжнародним законодавством. Тобто їх діяльність спрямована, зокрема, й на надання правової допомоги з приводу порушення і відновлення прав людини, «захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» (ч. 1 ст. 36 Конституції України).

Нині в Україні діє велика кількість ГО, основоположними принципами діяльності яких є законність, гласність та вільне обрання напрямку своєї діяльності. Закон в ч. 1 ст. 3, крім перелічених вище принципів утворення і діяльності ГО, виділяє: самоврядність; вільний вибір території діяльності; відсутність майнового інтересу їх членів (учасників); прозорість, відкритість та публічність. Відсутність майнового інтересу передбачає, що члени (учасники) громадського об'єднання не мають права на частку майна громадського об'єднання та не відповідають за його зобов'язаннями. Доходи або майно (активи) громадського об'єднання не підлягають розподілу між його членами (учасниками) і не можуть використовуватися для вигоди будь-якого окремого члена (учасника) громадського об'єднання, його посадових осіб (крім оплати їх праці та відрахувань на соціальні заходи) [2].

Завдяки діяльності багатьох ГО стало можливим запобігти домашньому насильству щодо дітей або припинити злочини, які вже вчинилися, надати допомогу потерпілим тощо. Крім того, статистичні дані таких ГО (наприклад, Громадська організація «Ла Страда - Україна»), тобто власні відомості про кількість звернень, соціально-демографічні ознаки осіб, які звертались за допомогою і т.д. дали більше розуміння про реальний стан і про глибину проблеми домашнього насильства в Україні. Оскільки потрібно пам'ятати, що даний вид насильства має високий рівень латентності й значна частина такого насильства і його наслідки не відображені в офіційних статистичних даних.

Крім того, деякі ГО покладають багато зусиль для розроблення практичних рекомендацій батькам з питань ненасильницького виховання дітей. Так, наприклад, ГО «Батьківська спілка» #НеБийДитину на основі численних дискусій, порад професійних психологів, історичного досвіду інших країн та наукових досліджень, а також сучасних книг з виховання дітей були створені короткі підказки батькам – буклет та інфографіки. Такий буклет має форму коротких шпаргалок для батьків і містять відповіді на такі щоденні питання: Чому часом хочеться вдарити дитину чи накричати на неї? Чим погане

покарання силою чи криком? Як забезпечити дитину від небажаних наслідків дій? Що робити, аби не зриватися на дитину? Що робити, якщо все-таки зірвались на дитині? І, зрештою, як стати щасливими батьками щасливих дітей? Буклет доступний всім безкоштовно онлайн [3].

Однак, бувають різні ситуації і батьки не завжди можуть знайти відповідь в буклеті щодо виховання дітей або взаємовідносин з ними, у зв'язку з чим виникає необхідність в отриманні очної консультації психолога. На цьому етапі вони можуть зіштовхнутись з деякими складнощами, зокрема, пов'язаними з тим, що діяльність деяких ГО, в тому числі в частині надання очних консультацій з питань домашнього насильства, відбувається на платній основі. Варто наголосити, що значна частина населення України живе за межею бідності і багато батьків ледь «зводять кінці з кінцями» і за таких умов вони навряд шукатимуть засоби аби отримати платну консультацію психолога.

Тому, щоб батьки мали можливість отримати висококваліфіковану консультацію спеціаліста на безкоштовній основі, варто покласти цю частину витрат на місцевий або державний бюджет. Загальновідомо, що краще злочин попередити, ніж за нього карати. Тому потрібно діяти на випередження і не допускати вчинення домашнього насильства щодо дітей і всіляко допомагати батькам обирати ненасильницькі методи виховання.

Співпраця громадян з такими організаціями та затвердження на загальнодержавному рівні програми із запобігання і протидії домашньому насильству та правової освіти в цілому у сфері прав людини є основоположною освітньо-просвітницькою роботою серед населення, яку здійснюють ГО для поширення знань про права та свободи людини та їх неухильне дотримання.

Отже, можна зробити висновки, що з метою запобігання домашньому насильству щодо дітей, потрібно комплексно підходити до вирішення даної проблеми, а саме: для оптимізації законодавства у сфері прав та свобод людини потрібно здійснити низку заходів щодо забезпечення запобігання домашньому насильству; упроваджувати послуги для населення, що постраждали від такого насильства, які повинні базуватися на безкоштовній основі; забезпечення рівного доступу до необхідних послуг незалежно від майнового стану; вироблення сучасної моделі політики діяльності таких організацій за рахунок розробки рекомендацій щодо співпраці таких ГО.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
2. Про громадські об'єднання: Закон України № 4572-VI від 22.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
3. ГО «Батьківська спілка» #НеБийДитину. URL: <https://happydity.org/>.